

Inleiding

Werkt u met Kwink voor sociaal-emotioneel leren én gebruikt u het leerlingvolgssysteem de SCOL? Dan is het handig om te weten hoe Kwink en de SCOL op elkaar aansluiten.

De SCOL kan in principe naast elke methode gebruikt worden en met elke methode zijn er overeenkomsten en verschillen aan te wijzen.

Leerlingvolgssystemen verschillen van methodes vanwege hun functie. Bij het zoeken naar verbinding tussen beide is het handig om deze verschillen in gedachte te houden.

In de eerste plaats is de leerstof in een methode in het algemeen breder dan de vragen in een leerlingvolgssysteem. Een methode voor sociale competentie leert leerlingen bijvoorbeeld hoe je op verschillende manieren een compliment kunt maken en op welke manieren je aardig voor een ander kunt zijn. Een leerlingvolgssysteem vat al deze vormen van aardig doen samen in de uitspraak: *'Deze leerling zegt iets aardigs tegen een ander.'*

In de tweede plaats is een leerlingvolgssysteem geen directe toets van de lessen. De SCOL meet in welke mate een leerling sociaal competent gedrag vertoont. Door dit jaarlijks tweemaal te doen, volgt het instrument de vorderingen van de leerlingen. Op basis van de resultaten kan de leraar bepalen welke onderdelen van Kwink voor welke leerlingen (extra) aandacht nodig hebben. Ook is het mogelijk om na te gaan of het gedrag van de leerlingen veranderd is nadat er met behulp van de lessen van Kwink aandacht aan is besteed. Methode en leerlingvolgssysteem zijn 'losjes gekoppeld'.

U leest nu eerst over de overeenkomsten en verschillen tussen de SCOL en Kwink. Daarna werken we in een paar voorbeelden uit hoe u een verbinding tussen Kwink en de SCOL kunt maken.

I. Overeenkomsten en verschillen tussen de SCOL en Kwink

Sociale competentie en sociaal-emotioneel leren

Bij Kwink staat sociaal-emotioneel leren (SEL) centraal. De definitie van SEL is: 'Het ontwikkelingsproces waarmee je fundamentele levensvaardigheden (SEL-competenties) verwerft zodat we onszelf, onze vriendschappen en ons werk effectief en moreel verantwoord kunnen vormgeven.'

De SCOL meet sociale competentie. Dat is die fundamentele levensvaardigheid. Sociale competentie wordt daarbij omschreven als: 'het vermogen tot adequaat handelen in sociale situaties'. *Adequaat* houdt in: rekening houdend met het eigen belang, belangen van anderen en een algemeen belang.

Voor alle leerlingen

Zowel Kwink als de SCOL zijn bruikbaar voor alle leerjaren in het primair onderwijs. Kwink heeft lessen voor alle leerjaren van de basisschool en de SCOL meet de sociale competentie van alle leerjaren. Sociaal competent gedrag ontwikkelt zich naarmate leerlingen ouder worden. Het gedrag wordt dan genuanceerder, meer uitgedrukt in taal en meer afgestemd op de situatie. Ook wordt het bewuster en zelfstandiger ingezet.

Maar dit betekent niet dat een leerling van vijf minder sociaal competent is dan een leerling van elf. Van jongere leerlingen verwachten we minder nuance, taal, zelfstandigheid en afstemming op de situatie dan van oudere kinderen. Daarom verschilt per leeftijd welk gedrag we als adequaat, dus sociaal competent, beoordelen.

Maar de onderwerpen van sociaal competent gedrag verschillen niet. Bijvoorbeeld: *aardig doen, opkomen voor jezelf, ervaringen delen* zijn op elke leeftijd van belang. Alleen is het gedrag dat erbij hoort voor de verschillende leeftijden anders. Bij Kwink is daarom de opbouw voor alle leerjaren hetzelfde, maar de uitwerking in de lessen is anders. De SCOL stelt voor leerlingen van alle leeftijden dezelfde vragen en gaat ervan uit dat de leraar beoordeelt of het gedrag past bij de leeftijd.

Positief gedrag in de groep en in de school

Kwink en de SCOL gaan uit van het positieve: Kwink leert sociaal gedrag aan; de SCOL meet sociaal competent gedrag. Beide richten zich op wat de leerling kan of weet.

Kwink stelt daarbij het gedrag in de groep centraal, terwijl de SCOL het accent legt op het gedrag in de school, dus ook in andere situaties dan in de groep.

Methode en leerlingvolgsysteem gaan ervan uit dat gedrag verschilt per situatie. Het is mede afhankelijk van de moeilijkheidsgraad van de situatie of leerlingen het sociaal competente gedrag laten zien. De moeilijkheidsgraad van situaties is verbonden met verschillende, samenhangende factoren. Zoals: spelen heftige emoties een rol, is de situatie bekend en vertrouwd, hoe is de relatie tot de personen die deelnemen, hoe gestructureerd is de situatie.

Kennis, houding, vaardigheden

Kwink en de SCOL gaan beide uit van competenties als geheel van houding, kennis en vaardigheden. Houding gaat over 'willen en durven' en heeft te maken met waarden, zoals verantwoordelijkheid, respect voor anderen, democratie, participatie. En met houding ten opzichte van jezelf: zelfvertrouwen en zelfbeeld, zelfrespect. De houding kleurt het gedrag.

Kennis gaat over 'weten'. Sociale kennis is hier aan de orde: kennis over sociale regels, over gedragsalternatieven, over emoties van de leerling zelf en van anderen.

Bij vaardigheden gaat het om 'kunnen'. Hier is cruciaal of de leerling in principe in staat is om het gedrag te laten zien, en daarbij hoort ook zelfregulatie. We schrijven *in principe in staat is*, omdat er verschillen zijn in de moeilijkheidsgraad van situaties, waardoor de leerling het gedrag in de ene situatie wel en in de andere niet laat zien, terwijl hij wel over de vaardigheid beschikt.

Kennis en vaardigheden kun je leren; een houding leer je meer indirect door mee te doen, door het voorbeeld van en de wisselwerking met anderen. Kwink formuleert niet alleen kunnen en weten als lesdoelen, maar daarnaast ook houdingsaspecten als voelen en durven. De SCOL meet kennis, houding en vaardigheden niet als aparte aspecten, maar neemt het gedrag in verschillende situaties als indicator voor sociale competentie.

Observeerbaar en onderwijsbaar gedrag en sociaal emotioneel leren in ik-, jij- en wij-competenties

De SCOL richt zich op het sociaal competente gedrag binnen de school en onderscheidt daarbinnen bepaalde onderwerpen, categorieën van sociaal competent gedrag:

1. Ervaringen delen	3. Samen spelen en werken	5. Jezelf presenteren	7. Opkomen voor jezelf
2. Aardig doen	4. Een taak uitvoeren	6. Een keuze maken	8. Omgaan met ruzie

Deze onderwerpen (competenties) zijn uitgewerkt in vragen over concreet onderwijsbaar en observeerbaar gedrag. De onderwerpen gaan over sociaal gedrag, in relatie tot anderen, maar vereisen vanzelfsprekend ook zelfregulatie en zelfvertrouwen. De SCOL is dus direct gericht op interpersoonlijke competenties en indirect op intrapersoonlijke competenties. Doordat leerlingen situaties meemaken waarin een algemeen belang centraal staat (een groepsbelang, een schoolbelang of nog daarboven uitstijgend) leren zij ook maatschappelijke competenties.

Deze indeling in competenties verschilt van die van Kwink. Kwink gaat uit van ik-, jij- en wij-competenties en besteedt hier in de lessen expliciet aandacht aan.

II. Aansluiting Kwink-de SCOL

Kwink van de Week

Als uitgangspunt voor de koppeling van Kwink en de SCOL zijn de Kwink van de Week en de gedragscategorie van de SCOL het meest geschikt. In de Kwink van de Week wordt namelijk op gedragsniveau weergegeven wat het leerdoel is en gaat het om transfer van het gedrag dat in de Kwink-les aan de orde is geweest naar andere situaties. In de gedragscategorieën van de SCOL wordt in algemene zin omschreven om welk sociaal competent gedrag het gaat.

Omdat de Kwink-lessen steeds vernieuwd worden, is het niet mogelijk om bij elke les een koppeling te maken. Zoals al eerder gezegd: het zijn losjes gekoppelde systemen. Het gaat er vooral om dat u zelf de verbanden gaat zien. In de volgende voorbeelden geven we aan hoe u de relaties kunt leggen.

Voorbeelden per bouw

Onderbouw		
Kwink van de Week	Heb je de bibbers? Doe er iets aan!	
Relatie SCOL-categorieën	Jezelf presenteren	Ervaringen delen
Uitleg in SCOL-handleiding	Hoe beweegt de leerling zich onder de mensen, hoe gemakkelijk maakt hij zich kenbaar?	Deelt de leerling met anderen wat hem bezighoudt, zowel de positieve als de negatieve ervaringen? Heeft hij plezier met andere leerlingen?
SCOL-vragen	<p>Deze leerling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vertelt iets in de groep - Treedt ontspannen op voor de groep - Vraagt iets aan iemand die hij niet zo goed kent. <p><i>Al deze situaties kunnen 'bibbers' oproepen. Hier gaat het om de mate waarin dit het geval is.</i></p>	<p>Deze leerling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Praat erover wanneer hem iets naars is overkomen - Maakt een grapje - Praat met een medeleerling over iets wat ze samen hebben meegemaakt <p><i>Hier ligt de relatie vooral in de mate waarin de leerling zijn 'bibbers' deelt met anderen en daardoor de ernst vermindert.</i></p>

Middenbouw		
Kwink van de Week	Doe het op jouw manier!	
Relatie SCOL-categorieën	Opkomen voor jezelf	Een keuze maken
Uitleg in SCOL-handleiding	Hoe gaat de leerling om met weerstand? Kan hij voor zichzelf zorgen? Vraagt hij op tijd om hulp?	De manier waarop je kiest en beslist en of je je eigen keuzes kunt maken.
SCOL-vragen	<p>Deze leerling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zegt 'nee' als hij iets niet wil - Spreekt een ander erop aan als deze zich niet aan een afspraak houdt - Zegt het de ander als deze onairdig tegen hem doet - Vraagt een ander om hulp <p><i>Hier is de vraag: 'Zegt nee als hij iets niet wil' van toepassing. In welke situaties is de leerling in staat om duidelijk te maken dat hij niet wil meedoen, dat hij iets niet prettig vindt en is hij in staat om een alternatief voor te stellen en/of gaat hij zijn eigen gang?</i></p>	<p>Deze leerling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Neemt gemakkelijk een beslissing - Komt uit voor een keuze die afwijkt van die van anderen - Denkt na voor hij iets doet <p><i>Hier is de vraag: 'Komt uit voor een keuze die afwijkt van die van anderen' van toepassing. Is de leerling in staat om zijn eigen voorkeur aan te geven, ook al is die anders dan die van anderen?</i></p>

Bovenbouw		
Kwink van de Week	Vraag bij een vervelende reactie of het door jou komt of door iemand anders!	
Relatie SCOL-categorieën	Opkomen voor jezelf	Omgaan met ruzie
Uitleg in SCOL-handleiding	Hoe gaat de leerling om met weerstand? Kan hij voor zichzelf zorgen? Vraagt hij op tijd om hulp?	Op een goede manier conflicten oplossen.
SCOL-vragen	<p>Deze leerling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zegt 'nee' als hij iets niet wil - Spreekt een ander erop aan als deze zich niet aan een afspraak houdt - Zegt het de ander als deze onaardig tegen hem doet - Vraagt een ander om hulp <p><i>Hier is de vraag: 'Zegt het de ander als deze onaardig tegen hem doet' aan de orde.</i></p>	<p>Deze leerling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Luistert bij een ruzie naar de ander - Gaat bij een ruzie in op wat de ander zegt - Verzint een oplossing bij een ruzie <p><i>Hier zijn de vragen: 'Gaat bij een ruzie in op wat de ander zegt' en ook 'Luistert bij een ruzie naar een ander' van toepassing.</i></p> <p><i>Bij de categorie 'Omgaan met ruzie' hoeft het niet direct om een knallende ruzie te gaan. Er is wel sprake van een belangentegengstelling of een conflict (al dan niet in de kiem).</i></p> <p><i>Als iemand iets vervelends tegen je zegt, kun je meteen een vervelende opmerking terug maken waardoor gemakkelijk ruzie ontstaat, of je beledigd of verdrietig terugtrekken (is niet opkomen voor jezelf). Je kunt ook zeggen dat je het een onaardige opmerking vindt (opkomen voor jezelf), vragen wat de ander precies bedoelt, daarnaar luisteren en dit proberen te begrijpen (omgaan met ruzie). Daarmee wordt vanzelf duidelijk of jij zelf iets hebt gedaan wat de ander vervelend vond of dat het iemand anders was of dat de persoon zelf misschien in een slecht humeur was.</i></p>

Kwink voor sociaal-emotioneel leren is een uitgave van Kwintessens.

www.kwinkopschool.nl

www.kwintessens.nl

De SCOL is ontwikkeld door de CED-Groep, in samenwerking met Rovict B.V.

De brochure 'Kwink voor sociaal emotioneel leren en de Sociale Competentie Observatie Lijst' is in opdracht van Kwintessens geschreven door dr. Froukje Joosten, CED-Groep.

De algemene verantwoording van de SCOL vindt u op www.scol.nl/downloads/Emootb_Joosten.pdf